

В. Тімохін,
доктор архітектури, завідувач кафедри
дизайну архітектурного середовища
Київського національного університету
будівництва і архітектури

МЕТАФІЗИКА Й ФІЗИКА МІСЬКОГО РОЗВИТКУ... КИЄВА

“... з усіх мистецтв архітектура відважніше за всіх прагне відтворити собою світоустрій, котрий інші люди називали *kosmos*, тобто прикрашений; він цілокупний, наче якась величезна тварина, що дивує досконалістю й узгодженістю в усіх частинах... краса космосу виявляється не тільки в єдності різноманіття, але й у різноманітті єдності” [1, с. 24].

“*Orbis non urbs*”, а по-іншому “світ, а не місто” – одне з крилатих висловлювань, що з давніх-давен зберігало в понятті “місто” його первинний і сутнісний, космологічний і філософський зміст. У сучасній містобудівній теорії, яка все ще не здолала кризи протиборства між сучасним і контрсучасним рухом, між модерністським і постмодерністським світоглядом, це поняття, втрачаючи свою глибинну метафізичну сутність, продовжує розплескуватись і невідворотно розчинятись у свідомості архітекторів і містобудівників у поверхневих і площинних уявленнях про, з одного боку, економічність і ефективність, раціональність і прагматичність, а з іншого – про плюральність і невизначеність, можливу невпорядкованість і хаотичність нової природи, тобто “нової фізики” процесів тотальної урбанізації.

Процес послідовного витиснення і в багатьох випадках необґрунтованої підміни “новою фізикою” метафізичних основ світоустрою став характерною ознакою не тільки в архітектурі та містобудуванні. Сьогодні ці процеси досить швидко розповсюдились на теренах природничих і гуманітарних наук, у мистецтві та філософії. Перехід від класичних до некласичних, потім до постнекласичних і постафтернекласичних, а фактично

від “іменникових” і сутнісних до “приставкових” і локальних методологій значно загострив ряд фізичних і метафізичних проблем, пов’язаних з дослідженнями “об’єкт-суб’єктних” відношень, співвідношень таких ключових понять і категорій, як “хаос – космос”, “субстанція – акциденція”, “універсальне – унікальне”, “єдність – окремість”, “генералізованість – індивідуалізованість”, “еволюційність – самоорганізованість” та ін.

Ці та інші, природничі та мистецькі, гуманітарні та філософські проблеми прагнули звільнитися від тягаря начебто наперед встановленого метафізичного порядку на шляху відкриття нових, – по можливості альтернативних метафізиці, – напрямків пізнання, подібних до натурфілософії, емпіризму, діалектики, історії та ін. Формування сучасного світогляду в умовах розширення сфери пізнання відбувалось у більшості випадків на тлі критики традиційних метафізичних уявлень, як таких, що засновані “... на початковій впорядкованості буття, наявності в нього іманентного сенсу, котрий послідовно розгортається в еволюцію світу і може бути (в силу своєї раціональної природи) реконструйованим в інтелектуальному когнітивному зусиллі” [2, с. 601].

В еволюції світу і в її символі – “дереві пізнання” – з давніх-давен почали з’являтися пагони і гілки метафізичних ідей і доктрин, які з часом розквітали, давали плоди і нові паростки. Однією з таких плодоносних гілок вважається філософія Парменіда, який, за словами відомого вченого, “... винайшов варіант метафізичної аргументації, котрий у тій чи іншій формі можна виявити в усіх пізніших метафізиків аж до самого Гегеля включно. Про нього кажуть, що він винайшов логіку, але насправді він винайшов метафізику, засновану на логіці” [3, с. 54].

Не менш значний внесок у метафізику античності, а в подальшому в класичну і новітню філософію зробив Геракліт з його доктринами постійної мінливості й злиття протилежностей. З позицій метафізики важливими є не стільки закладені у доктринах основи майбутньої діалектики, скільки віра в те, що “... у боротьбі протилежності сполучаються, щоб породити рух, який є гармонією” [3, с. 50]. Надання субстанційної вагомості Гармонії і Руху Гераклітом, очевидно, сприяло аналогічному наданню універсальної сили Любові і Ворожнечі, пов’язаних між собою циклами субстанційних перетворень, у метафізиці й космології Емпедокла. З цих часів метафізика прагне об’єднати й інтегрувати в собі теологію й космологію, логіку й етику.

Ідеї інтеграції знання у творчості досократівських мислителів посідають поважне місце у подальшому розвитку метафізики античної доби, де, на думку її дослідників, у метафізиці Платона домінує логіко-мате-

матичний, а у Арістотеля – органічний підходи [3]. У класичній новій філософії надання переваг логіко-моністичному (Спіноза), діалектичному (Гегель) поглядам на метафізику супроводжувалося спробами відокремити в ній науку, логіку і теологію (Оккам) чи зовсім відмовитися від метафізичних уявлень (Юм).

Багато спроб і зусиль до звільнення від метафізичних “тенет” і “забобонів” мали місце у новітній філософії. Метафізичні основи світоприйняття з наполегливою завзятістю руйнувалися, насамперед, у постмодерністській філософії, де “... поняття “метафізики”, як фундаментоване ідеями Єдиного, спільності й універсалізму, витискається поняттям “мікрофізики”, як програмно орієнтованого на ідеї принципової плюральності, різнорідності й окремоті...” [4, с. 463].

У свою чергу, ідеям, загалом “мікрофізичного”, а фактично субстанційно-клаптикового, нелогічно подрібненого й егоїстично-вседозвільного постмодерністського світогляду, протистояли “макрофізичні” погляди деяких сучасних філософів, вчених і митців, які вважали за потрібне використовувати без упереджень високі досягнення і творчі надбання стародавньої і класичної, модерністської й постмодерністської спадщини. Подібні “макрофізичні” погляди також ґрунтувалися на досягненнях релятивної і квантової фізик з їх новою, математично залежною логікою і космологією, побудованою на актропному принципі. На цій основі почали з’являтися різноманітні версії нових фізик, подібних до “фізики Бога” [5], прафізики [6], “гносіофізики” [7] та ін., заснованих на ідеях оновленої монадології, холізму і повернення до метафізичної аргументації у спробах об’єднання субстанційно несумісного і несумірного: чотирьох видів фізичної взаємодії, біологічної еволюції й коеволюції, антропного й космологічного принципів, духа і матерії, речей і ідей.

Нові мікро- і макро-, а фактично квазіфізичні ідеї не змогли обминати увагою деякі з філософських течій, що формувалися в руслі відродження метафізичних і космологічних уявлень, подібних до філософії всеєдності В. Соловйова, синархії В. Шмакова, тектології О. Богданова, еонософії Б. Палюшева, тоталогії В. Кізіми та ін. Їх всіх об’єднувала наявність нової авторської метафізичної позиції і віри в можливість взаємного і раціонального пристосування несумірних і субстанційних частин цілокупності космосу буття, сподівання на творчий потенціал і гармонію цього сполучення. З особливою силою ця віра і сподівання проявились у тектології О. Богданова, в її засадах гармонійного сполучення у системній взаємодії субстанційних рядів “речей, людей та ідей”.

Разом з тим, образи начебто наперед встановленої гармонії як причини, джерела і своєрідного субстанційного поля взаємного пристосу-

вання цих рядів в їх тектологічній організації, з діалектичної точки зору, потребували додаткового уточнення змісту гармонії як результату і наслідку взаємного пристосування субстанційних рядів, але вже в процесах їх самоорганізації. Очевидно, ці ідеї, а також уявлення про діалектичну подвійність метафізичного змісту гармонії, помножені на античні уявлення про “симпатію космічну”, християнські засади синергійності відношень між божественним і людським світами, фізико-біологічні ідеї комплементарності на всіх рівнях організації живої матерії, разом з ідеями конструктивної ролі хаосу в самоорганізації буття, сприяли становленню метафізичних і фізичних основ і засад нового міждисциплінарного напрямку пізнання – синергетики.

Ідеї синергетики, розвинувшись у природничих науках і отримавши визнання в гуманітарних науках, у мистецтві і філософії, поступово сформували власні мікро- і макро-, а фактично мезофізичні основи і засади. Саме завдяки різноманітності і багатоярусності цих засад синергетика стала тим містком, що комплементарно, з приязню і симпатією з’єднав між собою раніше несумірні фізичні явища і відповідні філософські уявлення про хаос і космос, випадковість і закономірність, універсальність й унікальність, єдність і відокремленість, а загалом – про метафізичні і фізичні передумови самоорганізації і гармонічного розвитку різних за змістом і складністю, так би мовити, “енергійно-синергійних” відкритих систем.

До подібних надскладних об’єктів, безумовно, відносяться містобудівні системи. Вищевикладені та інші ідеї природного зв’язку і взаємобумовленості процесів самоорганізації і гармонічного розвитку були враховані в основних положеннях і принципах нового напрямку містобудівної теорії – урбосинергетики [8]. До тектологічних рядів Богданова – “речі, люди, ідеї” – була додана категорія “закопи” на умовах подвійно-попарного, діалектичного протистояння і взаємного доповнення “речей – ідей” і “людей – законів”, що, в свою чергу, дозволило утворити ієрархічно-ступеневу структуру і привести її у відповідність механізму метафізичної взаємодії матеріальних, рушійних, формальних і цільових причин Арістотеля, зв’язаних між собою додатковими попарно-опозиційними й ієрархічними зв’язками.

Творчим додатком до урбосинергетичної гіпотези стали результати зіставлення вищезгаданих модифікованих рядів Богданова – Арістотеля з рядом Вітрувія – Альберті: “міцність – корисність – досконалість – краса”, в якому також вбачалася первинна і кінцева гармонія у діалектично-попарному самоузгодженні протилежностей та ієрархічній підпорядкованості фізичних і метафізичних ознак, категорій і характерис-

тик архітектурно-містобудівних систем, їх гармонічного розвитку в просторі-часі урбосферної еволюції. Це відкрило перспективи і горизонти для представлення самоорганізації, як одночасно початкової (рушійної) і кінцевої (цільової) причин в контексті послідовної й ієрархічної взаємодії процесів розосередження і концентрації, самоорганізації та адаптації, по-перше, містобудівних форм (“речі”, матеріальна причина, “міцність”), по-друге, містобудівної діяльності (“люди”, початкова (рушійна) причина, “корисність”), по-третє, містобудівної еволюції (“ідеї”, формальна причина, “досконалість”), нарешті, еволюційних законів (“зако-ни”, кінцева (цільова) причина, “краса”). Аналіз цих ієрархічно-послідовних рядів під кутом їх гармонійної і гармонічної єдності дозволив привести їм у відповідність ще один ряд – “форми, структури, організації, системи”, члени якого, подібно монадам, містять у собі, крім власного змісту, ще і цілокупність знань про єдність і віддзеркалюють їх у єдиний синергетично-темпоральний простір гармонічного співіснування, взаємного узгодження та оновлення.

Урбосинергетика чи, по-іншому, міська синергетика складається з чотирьох розділів, де досліджуються: пластика містобудівних форм, прагматика містобудівної діяльності, тектоніка містобудівної еволюції й систематика еволюційної динаміки. Перший розділ присвячений питанням морфології і пластичних перетворень містобудівних форм – міських тканин і каркасів, урбанізованих ландшафтів і оболонки – у процесах морфогенезу і територіально-планувальної самоорганізації. У другому розділі розглядаються причини і наслідки структурно-функціональної самоорганізації і структурогенезу містобудівної діяльності в періоди нормування і резервування, заощадження і витрачання ресурсів.

Третій розділ міської синергетики узагальнює проблеми тектогенезних перетворень фаз, періодів, циклів і круговоротів у процесах просторово-часової самоорганізації містобудівної еволюції. Виявлення і визначення закономірностей природного розгортання цієї еволюції стають ключовими питаннями у четвертому розділі, який присвячений багатохвильовій, ієрархічно підпорядкованій динаміці системогенезних перетворень містобудівних форм, структур і організацій, що підкоряються відповідним принципам ритмо-симетричної калейдоскопічності, компенсованості накопичень і витрат ресурсів, пропорційності просторучасу і континуальності динаміки урбосферної еволюції.

У плині еволюційного часу починають поступово виникати і розвиватися містобудівні формації як кінцеві причини і закономірні результати урбосферної еволюції. З позицій урбосинергетики містобудівні формації представляють собою ієрархічно підпорядковану цілісність, тобто

спільність і цілокупність містобудівних систем і культур, епох і цивілізацій. Взаємний вплив, прямі та зворотні зв'язки між ними визначаються, крім особливостей їх історичного розвитку, ще й закономірностями містобудівного мистецтва й містобудівної естетики у взаємодії і сполученні художніх жанрів і стилів, рухів і течій. Метафізичне узгодження філософської й історичної, наукової й мистецької складових урбосинергетичних досліджень спирається також на субстанційність гармонічної взаємодії сторін і ступенів, рівнів і рядів урбосферної еволюції, зв'язаних між собою загальними принципами – повноти сторін, функціональності ступенів, причинності рівнів і кореляційності рядів – в темпоральному просторі-часі, що утворюється під впливом принципів діа- і синхронізації, а також діа- і синхорізації.

У сучасній філософії і мистецтві, у теорії і практиці містобудування існують поодинокі спроби використання урбосинергетичних досліджень. Разом з тим, часткове впровадження їх результатів у розробку генеральних планів Одеси (1981 р.) і Києва (1981, 2001 рр.), а також в інші науково-проектні роботи, в дипломне і курсове проектування засвідчило ефективність застосування цих досліджень як інструменту поглиблення знань і розширення меж системно-середовищного підходу до вирішення надскладних проблем міського розвитку.

Добре відомо, що Київ пережив декілька генеральних планів, що досить скрупульозно досліджували і на той час обґрунтовано вирішували проблеми міського розвитку в 1750, 1837, 1934, 1947, 1967, 1984 і 2002 рр. Проблеми невиконання або ж часткового виконання прийнятих до реалізації генпланів, які притаманні не тільки Києву, але й багатьом містам і не тільки в Україні, але й в інших країнах, неодноразово і практично безрезультатно обговорювались і теоретиками, і практиками. Обговорення, критика і засудження хиб і помилок велось, як правило, на ідеологічному, а частіше на фізичному рівнях. Іноді розглядалися і застосовувалися ідеї методологічного й математичного обґрунтування прийнятих рішень. Досить згадати так звані “талліннську”, “тбіліську” та “київську” оптимізаційні моделі, різновиди імітаційних і симуляційних моделей, подібних до моделі американського міста Дж. Форрестера та ін.

Не вдаючись у перипетії подальшої критики, слід зазначити, що метафізика міста, тим більш метафізика міського розвитку, як філософська основа будь-яких містобудівних обґрунтувань практично не існувала ані в свідомості містобудівників, ані в жодних містобудівних методиках і документах, таких як “ТЕО розвитку міста”, “Концепція розвитку міста”, “Генеральний план міста”. Якщо й існували подібні, за нинішніми

мірками, філософсько-методологічні “відхилення”, то тільки незримо і негласно у творах видатних майстрів сучасної архітектури і містобудування. Частіше приклади застосування метафізичних досліджень можна знайти в істориків архітектури і містобудування, у критиків і мистецтвознавців [9].

Разом з тим, слід пам’ятати, що метафізика як споглядальна складова будь-якої галузі знань, в тому числі архітектури і містобудування, акумулюючи в собі загальнонаукові і мистецькі, філософські й теологічні, а в ряді випадків езотеричні знання, для їх інтеграції опиралася на аксіоми, що не потребували доказів. З іншого боку, метафізика як діяльнісна складова виконувала роль джерела і генератора гіпотез упорядкування космосу і світогляду мінімально можливими і максимально ефективними засобами субстанціонального мислення. Ці дві, необхідні і достатні функції метафізики – споглядальна й діяльна – присутні в урбосинергетиці і можуть повною мірою використовуватися в аналізі проблем міського розвитку, в тому числі Києва.

Визначаючи серйозність критики сучасної системи містобудівного проектування й прогнозування, слід звернути увагу на її неконструктивний характер, який виявляється у відсутності обґрунтованих пропозицій щодо інноваційних дій з реорганізації цієї, в деяких аспектах цілком застарілої і занадто консервативної, системи. Як правило, критика завершувалася рекомендаціями щодо удосконалення методичного забезпечення й часткової реорганізації тих чи інших сторін містобудівного проектування. Частіше вони відносилися до генерального плану або до детального планування території. Іноді критичні пропозиції й рекомендації включали більш масштабні вимоги переходу від ідеології управління до методології регулювання міським розвитком [10] або закликали навіть до зміни парадигми архітектурного проектування [11].

Зміна парадигми, яка за різних причин і обставин до сих пір так і не відбулася, потребує прискіпливого перегляду всіх існуючих основ і засад системи проектування, в тому числі метафізичних. Цілковита відсутність цих, за сьогоднішніми мірками, філософсько-методологічних “викрутасів” і “витребеньок” вимагає їх негайної реабілітації, відродження і повернення в архітектурно-містобудівну сферу, хоча би на теренах міської синергетики. Очевидно, ці складні процеси повинні супроводжуватися поступовим введенням в існуючу систему містобудівного проектування й прогнозування хоча б однієї додаткової і нової стадії. Світова практика розвитку нових міст і столиць, реорганізації й реконструкції існуючих міст свідчить, що перед розробкою концепції міського розвитку, як правило, проводились масштабні міжнародні конкурси,

метою яких було зібрання й оцінка різноманітних й альтернативних за змістом і формою гіпотез.

Очевидно, первинною і додатковою стадією містобудівного проектування й прогнозування, що буде передувати “Концепції розвитку міста”, де сьогодні, як правило, обмежуються оцінкою 2–3 альтернатив, а частіше варіантів, може стати стадія з умовною назвою “Гіпотези міського розвитку”. Зміст цієї нової стадії повинен охоплювати обґрунтування і визначення метафізичних засад самоорганізації й гармонічного розвитку і на цій основі розробку множини альтернативних гіпотез еволюційних перетворень конкретного міста. Київ, який протягом довгого часу не спромігся привернути необхідну і достатню увагу ані філософів і науковців, ані митців, ані міжнародного архітектурного загалу, сьогодні, коли відбувається руйнація його ландшафту й історії, планування і забудови, духу й художньої образності, як не одне інше місто потребує негайного і рятівного впровадження результатів нових науково-проектних позастадійних досліджень, спрямованих на з’ясування можливих напрямків і меж альтернативного розвитку заради власного спасіння і збереження, відродження й оновлення цінностей міського життя.

Введення стадії “Гіпотези міського розвитку”, хоч і не дає повної гарантії успіху, все ж таки може сприяти більш повному, всебічно розгорнутому аналізу і діагностуванню існуючого стану, евристичному з’ясуванню горизонтів і перспектив довгострокового гармонічного розвитку. Одним із перших кроків у формуванні “Гіпотез міського розвитку Києва” повинно стати прийняття за основу й уточнення вищезгаданих загальних принципів самоорганізації й гармонічного розвитку. Це стає можливим після визначення всіх “учасників” міського розвитку – містобудівних форм, містобудівної діяльності, містобудівної еволюції та її динаміки, а також сторін і ступенів, рівнів і рядів в їх просторово-часовому континуумі. Другий етап розробки “Гіпотез” пов’язаний з аналізом і калібруванням запропонованої просторово-часової моделі, а також із з’ясуванням параметрів фаз ультракороткохвильових перетворень містобудівних форм, періодів короткохвильових змін, режимів містобудівної діяльності, циклів середніх хвиль містобудівної еволюції Києва, на решті, круговоротів довгих хвиль її динаміки.

Багатошарова й ієрархічно-хвильова модель простору-часу складає підґрунтя для розгортання і перевірки метафізичних і фізичних уявлень: про калейдоскопічність (ритмо-симетричність) містобудівних форм, тобто планувальної тканини і каркасу, урбанізованих ландшафтів й оболонки; про екстремальність і компенсуючий характер містобудівної діяльності в Києві; про ієрархічність і пропорційність київсько-

го простору-часу; про континуальність і комплементарність можливих і допустимих версій альтернативного розвитку. Один із наступних етапів “Гіпотез” повинен присвячуватися детальному аналізу містобудівної діяльності в Києві, режими якої формуються чотирма категоріями мешканців – городян, слободян, урбодян і поселян, які, по-різному сприймаючи простір-час, відповідно до своєї ментальності формують і здійснюють власні лінії поведінки. Аналіз цих категорій мешканців, особливостей їх поведінки і відповідних змін режимів містобудівної діяльності киян пропонується вести в межах кількісної оцінки показників нормованості й надлишковості, резервності й мобільності, надійності й доцільної ергономічності цієї діяльності.

На завершаючому етапі “Гіпотез” слід діагностувати стан, ступінь завершеності і межі можливого розвитку форм міського планування Києва з позиції розгортання стадій зросту планувальної тканини, серій змін планувального каркасу міста, рівнів еволюції його урбанізованих ландшафтів і градацій утворення урбанізованої оболонки Києва під впливом агломераційних і надагломераційних процесів. Цей етап стає визначальним у розробці альтернативних, тобто взаємовиключних і непідпорядкованих, діаметрально протилежних і несумірних, індивідуальних і неповторних гіпотез самоорганізації й гармонічного розвитку міста.

Слід додати, що оцінка цих гіпотез може здійснюватися шляхом визначення ступеня наближення до атрактивних траєкторій гармонічного розвитку. В урбосинергетиці в якості атракторів пропонується розглядати деякі з варіаційних принципів (мінімальної дії, максимізації зусиль, стаціонарності траєкторій та ін.), а також різноманітні пропорційні ряди на кшталт рядів “золотого перерізу”, “взаємно проникаючих подібностей” тощо. Скритий потенціал міститься у моделях фрактальної геометрії, симетричних перетворень та ін. Саме під впливом подібних атракторів формуються необхідні й достатні, економічні й ефективні умови для всіх учасників – речей, людей, ідей і законів – самоорганізації і гармонічно-коливального розвитку міста. Очевидно, альтернативні траєкторії міського розвитку Києва повинні пройти перевірку і бути також оціненими за шкалою розвитку містобудівної естетики Києва, тобто з точки зору розвиненості художніх жанрів і стилів, рухів і напрямків архітектурно-містобудівного мистецтва.

Навіть у такому скороченому і конспективно-тезовому вигляді “Гіпотези міського розвитку Києва” можуть скласти метафізичну і фізичну основу, а по-іншому, гармонічно узгоджене філософсько-мистецьке, історично і науково обґрунтоване завдання, вкрай своєчасне і необхідне для розробки нових “Концепції” і “Генплану” Києва. І якщо розроб-

ка “Гіпотез” потребує значних змін у свідомості, насамперед, архітекторів, а потім інженерів й управлінців, що пояснюється необхідністю відмов від традиційних методів функціонального зонування, планувального районування, жорстко ієрархічної організації міських мереж та ін., то на стадіях “Концепції” й “Генплану” ці традиційні, так би мовити, “фізичні” методи цілком виправдані й, очевидно, ще довгий час зможуть ефективно працювати, поступово змінюючись у процесах власної самоорганізації.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що триточкова “пауза” у назві статті й епіграф до неї свідчать про загострення і щонайменше двомасштабність метафізичної проблематики, пов’язаної із спогляданням і діянням, фундаментальністю і прикладним характером сучасного світосприйняття і містобудівного світогляду. Згідно з давніми традиціями у фізиці прагнули “гіпотез не створювати”. Протилежну за змістом функцію творення нових гіпотез світоустрою в усі віки здійснювала метафізика, котра, хоч і розвивалась у межах філософії й часто підміняла останню, все ж таки посідала самостійне й провідне, але втаємничене місце у науці, релігії й мистецтві, де вона виступала в ролі творчої авторської гіпотези єдності й порядку буття. Разом з тим, паралельне формування чи використання метафізичних основ у природничих і гуманітарних науках, у різних видах мистецтв і в різних релігіях підкорялося принципу економної й ефективної інтеграції різноманітних знань шляхом їх духовного підпорядкування, реалізації гармонічних взаємозв’язків і сполучень між ними.

Тимчасова відмова деяких філософських течій від метафізики і використання її сурогатних заміників у межах постмодерністського “радикального еkleктизму” порушила, зневілювала, а в кінцевому рахунку зруйнувала пізнавальні функції метафізики, її традиційні й вічні прагнення до пошуку і побудови нових світоглядних і космологічних гіпотез і доктрин. У сучасному світі відродженню цих функцій і уваги до оновлення метафізичних основ і засад буття сприяла синергетика – вчення про самоорганізацію й еволюцію складних відкритих систем. У містобудуванні роль “інтегратора”, “гармонізатора” і посередника між архітектурно-містобудівною наукою і мистецтвом, метафізикою і фізикою перебирає на себе урбосинергетика як теоретичний напрям, що досліджує можливості самоорганізації й умови гармонічного розвитку урбосферних феноменів й ноуменів у їх “енергійно-синергійній” єдності. Досвід впровадження деяких принципів, методів і моделей міської синергетики у теорію та практику свідчить про їх ефективність у вирішенні як філософсько-методологічних проблем удосконалення системи містобудівного проектування і прогнозування, так і масштабних завдань аналізу й

обґрунтування шляхів гармонізації розвитку конкретних міст, зокрема Києва.

Статтю, що в епіграфі розпочато словами відомого італійського філософа і вченого, мистецтвознавця і письменника, можна завершити вкрай важливою думкою не менш відомого швейцарського філософа і теолога: “Наш час все ще сильно обтяжений згубними наслідками мислення, чужими метафізиці. Факт, що в Європі сьогодні є група видатних й активних метафізиків, дозволяє сподіватися на краще майбутнє для нових поколінь, коли людина зі своїми суттєвими прагненнями буде краще зрозумілою раціональною філософією і стане більше поважатися, ніж сьогодні” [12, с. 204].

Список літератури

1. *Еко У.* Имя розы. – М.: Книжн. палата, 1984. – 496 с.
2. *Можейко М. А.* Постмодернизм // Постмодернизм. Энциклопедия. – Минск: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
3. *Рассел Бертран.* Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759 с.
4. *Можейко М.А.* Метафизика // Постмодернизм. Энциклопедия. – Минск: Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
5. *Палюшев Б.* Физика Бога 3: Пограничные пространства. – М.: Изд-во АСТ “Астрель”, 2003. – 392 с.
6. *Цехмистро И.З.* Холистическая философия науки. – Сумы: Университетская книга, 2002. – 364 с.
7. *Руденко М.* Гносис і сучасність (Архітектура Всесвіту). – Тернопіль: Джура, 2001. – 248 с.
8. *Тімохін В.О.* Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування. – К.: КНУБіА, 2008. – 629 с.
9. *Габричевский А.Г.* Теория и история архитектуры: Избранные произведения / Под ред. А.А. Пучкова. – К.: Самватас, 1993. – 302 с.
10. *Гутнов А.Е., Глазычев В.Л.* Мир архитектуры: Лицо города. – М.: Мол. гвардия, 1990. – 350 с.
11. *Глазычев В.Л.* Организация архитектурного проектирования (вопросы теории). – М.: Стройиздат, 1977. – 171 с.
12. *Бохенский Ю.М.* Современная европейская философия. – М.: Научный мир, 2000. – 256 с.